

УДК 351.743(477)

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.3.2>**Володимир БУГА**

кандидат юридичних наук, доцент, декан факультету № 4, Донецький державний університет внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-0655-5256

Volodymyr BUHA

PhD in Law, Associate Professor, Dean of the Faculty No. 4, Donetsk State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-0655-5256

**ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ
ПРАВОПОРУШЕННЯМ У СФЕРІ БУДІВНИЦТВА****DOCTRINAL APPROACHES TO UNDERSTANDING
ADMINISTRATIVE AND LEGAL MEASURES TO PREVENT
OFFENSES IN THE FIELD OF CONSTRUCTION**

У статті наголошено, що адміністративні заходи запобігання правопорушенням у сфері будівництва – це заходи адміністративного примусу спрямовані для недопущення протиправних дій і негативних наслідків, або їх мінімізації; переривання протиправної поведінки, припинення розпочатого або вже вчиненого протиправного діяння, що посягає на встановлений порядок здійснення будівництва та проведення будівельних робіт, забезпечення провадження в справах про адміністративні проступки; покарання осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Адміністративні примусові заходи у сфері будівництва застосовують для запобігання правопорушенням, недопущення настання негативних наслідків, утворення певної ситуації недопущення протиправних дій, переривання протиправної поведінки, припинення розпочатого або вже вчиненого протиправного діяння, що посягає на встановлений порядок здійснення будівництва та проведення будівельних робіт, забезпечення провадження в справах про адміністративні проступки; покарання осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Адміністративно-попереджувальні заходи запобігання порушенням у сфері будівництва в Україні визначено як діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських організацій щодо формування у правопорушників законслухняної поведінки, запобігання правопорушенням, що посягають на порядок ведення будівництва (здійснення будівельних робіт тощо), з урахуванням обставин та умов, що негативно впливають на індивідуальну, або групову протиправну поведінку осіб.

Адміністративно-попереджувальним заходам запобігання властиві певні особливості, які характеризують їх місце в єдиній системі заходів адміністративного примусу. Суть цих особливостей полягає в тому, що адміністративно-попереджувальні заходи тісно пов'язані із заходами припинення і заходами стягнення. Зв'язок адміністративно-попереджувальних запобіжних заходів із заходами адміністративного припинення виявляється, перш за все, у тому, що вони в багатьох випадках є попередниками заходів адміністративного припинення. У той же час застосування заходів припинення часто передуює застосуванню адміністративних стягнень, оскільки забезпечує можливість притягнення правопорушника до адміністративної відповідальності.

Адміністративні заходи припинення порушень у сфері будівництва визначено як примусове зупинення правопорушень та попередження можливих шкідливих наслідків і забезпечення застосування щодо порушника адміністративних стягнень.

Адміністративна відповідальність у сфері будівництва визначено як вид юридичної відповідальності, що полягає у реакції уповноважених правоохоронних, наглядових та контрольно-ревізійних органів внаслідок учинення адміністративних правопорушень у сфері будівництва, у вигляді застосування заходів адміністративного примусу – адміністративних стягнень передбачених, зокрема, ст. 96, 96-1, 188-42 Кодексу України про адміністративні правопорушення, стаття 2 Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» тощо, які є мірою відповідальності, правовим наслідком адміністративного правопорушення.

Ключові слова: будівництво, сфера будівництва, правопорушення, запобігання, примус, припинення, попередження, відповідальність.

The article emphasizes that administrative measures to prevent offenses in the field of construction are measures of administrative coercion aimed at preventing illegal actions and negative consequences, or minimizing them; interruption of illegal behavior; termination of a started or already committed illegal act that encroaches on the established order of construction and construction works; ensuring proceedings in cases of administrative misdemeanors; punishment of persons who have committed administrative offenses.

Administrative coercive measures in the field of construction are used to prevent offenses, prevent the occurrence of negative consequences, create a certain situation of preventing illegal actions; interruption of illegal behavior; termination of a started or already committed illegal act that encroaches on the established order of construction and construction works, ensuring proceedings in cases of administrative misdemeanors; punishment of persons who have committed administrative offenses.

Administrative and preventive measures for the prevention of violations in the field of construction in Ukraine are defined as the activities of executive authorities, local self-governments and public organizations regarding the formation of law-abiding behavior in offenders, the prevention of offenses that encroach on the order of construction (construction work, etc.), taking into account the circumstances and conditions that negatively affect individual or group illegal behavior of persons.

Administrative and preventive measures of prevention are characterized by certain features that characterize their place in the unified system of measures of administrative coercion. The essence of these features is that administrative preventive measures are closely related to termination measures and enforcement measures. The connection of administrative preventive measures with measures of administrative termination is revealed, first of all, in the fact that in many cases they are precursors of measures of administrative termination. At the same time, the application of termination measures often precedes the application of administrative penalties, as it provides the possibility of bringing the offender to administrative responsibility.

Administrative measures to stop violations in the field of construction are defined as the forcible stopping of violations and the prevention of possible harmful consequences and ensuring the application of administrative fines to the violator.

Administrative liability in the field of construction is defined as a type of legal liability, which consists in the reaction of authorized law enforcement, supervisory and control-revision bodies as a result of the commission of administrative offenses in the field of construction, in the form of the application of measures of administrative coercion – administrative sanctions provided for, in particular, in Art. 96, 96-1, 188-42 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses, Article 2 of the Law of Ukraine «On Liability for Offenses in the Field of Urban Development», etc., which are a measure of responsibility, a legal consequence of an administrative offense.

Key words: construction, field of construction, offense, prevention, coercion, termination, warning, responsibility.

Будівництво як об'єкт адміністративно-правового регулювання являє собою комплекс суспільних відносин, учасниками яких є фізичні та юридичні особи наділені цивільно-правовими й публічними правами, стратегічними напрямками діяльності яких є досягнення високоякісних, позитивних змін життєдіяльності суспільства, створення об'єктів нерухомості різного призначення та застосування заходів адміністративного впливу до осіб, які порушують встановлений порядок здійснення будівельної діяльності. Таким чином, будівельна галузь – одна зі стратегічних галузей економіки, має важливе соціальне значення, адже забезпечує основні потреби населення, серед яких житло, інфраструктурна мережа, транспортне сполучення й посідає в економіці країни одне з ключових місць за темпами розвитку і капіталізації, порівняно з іншими її сегментами.

Однак у нинішніх умовах, суттєво скоригованих воєнним станом, докорінних змін законодавства та правозастосовної практики, розроблення сучасних науково обґрунтованих засад запобігання правопорушенням у сфері будівництва, з урахуванням концептуальних підходів вітчизняних учених у галузі адміністративного права, національного законодавства, реформування органів державної влади та практики діяльності правоохоронних, наглядових та контрольно-ревізійних інституцій з урахуванням досвіду зарубіжних країн, набуває особливого значення й потребує невідкладного комплексного дослідження.

Адміністративному праву належить особлива роль у механізмі правового регулювання – воно виступає необхідним і важливим інструментом управління соціальними процесами в суспільстві. Іншими словами, адміністративне право – це управлінське право, яке відрізняється від інших галузей права специфікою предмета, методу регулювання та структурними особливостями.

Запобігання правопорушенням передбачає вироблення та закріплення комплексу заходів, інструментів та процедур, необхідних для створення ефективного механізму, який буде здатен забезпечити дотримання норм права усіма учасниками правовідносин.

Будь-яке дослідження ґрунтується насамперед на з'ясуванні термінології та її місця в науці, співставленні з іноземними дослідженнями та визначенні, яке місце для неї відведено у суспільному житті [1, с. 12].

Запобігання слід розуміти як діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян, яка спрямована на виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень та перешкоджає їх вчиненню, не допускає їх, а також вплив на осіб, котрі належать до групи ризику щодо вчинення правопорушень з метою зниження ймовірності вчинення ними протиправних діянь [2, с. 66].

Слушною є думка К. Л. Бугайчука, який зазначає, що термін «запобігання» доцільно застосовувати до окремих адміністративних проступків та їх груп. Запобігати можна адмі-

ністративним проступкам, які ще не вчинені, але можуть бути вчинені. Тому про профілактику адміністративних проступків може йтися відповідно до всієї їх сукупності [3, с. 10].

У загальному можна говорити про запобігання правопорушенням у сфері будівництва як системи заходів, спрямованих на виявлення та припинення порушень законодавства в галузі та забезпечення дотримання правил і норм, пов'язаних із будівництвом. Окремими аспектами запобігання правопорушенням в цій сфері є забезпечення безпеки та легальності будівельних проєктів і процесів, підвищення якості будівельних робіт, сприяння ефективному використанню ресурсів у галузі будівництва.

Таким чином, адміністративні заходи запобігання правопорушенням у сфері будівництва – це заходи адміністративного примусу.

На думку О. В. Савицького, адміністративний примус є засобом правового регулювання, який здійснюється з метою охорони правопорядку, що досягається різними способами: шляхом припинення правопорушень, відшкодування завданих збитків (шкоди), покарання винних [4, с. 150].

А. І. Берляч під адміністративним примусом розуміє систему заходів, у яких виявляється керівний вплив держави з метою забезпечення бажаної і необхідної для неї поведінки об'єктів управління [5, с. 151]. І. П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський, Н. І. Золотарьова вважають, що адміністративний примус – це метод вольового забезпечення відповідно правовій нормі поведінки громадян, посадових та юридичних осіб за допомогою застосування заходів впливу, врегульованих адміністративно-правовими нормами, з метою досягнення відповідного порядку [6, с. 68].

Поняття адміністративного примусу І. П. Голосніченко визначає як спосіб цілеспрямованого впливу на поведінку громадян, а також діяльність підприємств і організацій, органів, служб та службовців апарату державної виконавчої влади в інтересах забезпечення оптимального рівня виконання вимог законодавства [7, с. 87]. В свою чергу А. А. Комзюк, зауважив, що адміністративний примус є соціально-правовим інститутом, що характеризується складною багатоцільовою спрямованістю заходів впливу, різними внутрішніми зв'язками, видами, сферами застосування та процесуальними механізмами здійснення. Держава, державна влада і примус настільки взаємопов'язані, що в загальнотеоретичній літературі ці терміни, поняття, розглядають неодмінно разом, як такі, що окремо існувати просто не можуть [8, с. 133].

Адміністративні примусові заходи у сфері будівництва застосовують для: а) запобігання правопорушенням, недопущення настання негативних наслідків, утворення певної ситуації недопущення протиправних дій; б) переривання протиправної поведінки, припинення розпочатого або вже вчиненого протиправного діяння, що посягає на встановлений порядок здійснення будівництва та проведення будівельних робіт, забезпечення провадження в справах про адміністративні проступки; в) покарання осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Заходи адміністративного запобігання мають на меті не дати здійснитися протиправному вчинку. Їх застосовують у разі, якщо правопорушення лише передбачається, тобто вони не пов'язані зі здійсненням правопорушень. Вони їм запобігають і, у цьому контексті, передують застосуванню інших примусових заходів, спрямованих проти винних у здійсненні адміністративних правопорушень. Ці заходи часто називають адміністративно-запобіжними, адміністративно-попереджувальними. Їх застосовують правоохоронні органи, а також інші суб'єкти з компетенцією контрольно-ревізійного та наглядового характеру з метою запобігання правопорушенням в різних сферах громадського життя. Вони здебільшого мають галузевий (відомчий) профіль, але можуть здійснюватися й органами із загальною управлінською компетенцією [2, с. 184; 9, с. 59]. Однак слід відмітити, що реалізація владних повноважень не завжди розглядається як адміністративно-попереджувальний захід.

Таким чином, заходи адміністративного примусу у сфері будівництва доцільно поділити на: *заходи адміністративного попередження, заходи адміністративного припинення, адміністративні стягнення (відповідальність)*.

Законодавець розцінює адміністративно-попереджувальну роботу як важливий компонент забезпечення законності, порядку й дисципліни. З огляду на це, він вводить до КУпАП спеціальну норму (ст. 6 «Запобігання адміністративним правопорушенням») [10], згідно з якою органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, громадські організації, трудові колективи розробляють і здійснюють заходи, спрямовані на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх вчиненню, на виховання громадян у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого додержання законів України. Відповідно до ч. 2 цієї статті, органи місцевого

самоврядування, місцеві державні адміністрації, забезпечуючи відповідно до Конституції України додержання законів, охорону державного і громадського порядку, прав громадян, координують на своїй території роботу всіх державних і громадських органів по запобіганню адміністративним правопорушенням, керують діяльністю адміністративних комісій та інших підзвітних їм органів, покликаних вести боротьбу з адміністративними правопорушеннями [10].

Отже, адміністративно-попереджувальні заходи запобігання порушенням у сфері будівництва в Україні слід визначити як *діяльність органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та громадських організацій щодо формування у правопорушників законслухняної поведінки, запобігання правопорушенням, що посягають на порядок ведення будівництва (здійснення будівельних робіт тощо), з урахуванням обставин та умов, що негативно впливають на індивідуальну, або групу протиправну поведінку осіб.*

За визначенням А. Т. Комзюка, заходи адміністративного припинення – це передбачені законом засоби впливу, спрямовані на примусове переривання (припинення) діянь, які мають ознаки адміністративного правопорушення, а в окремих випадках – і кримінально-правовий характер, недопущення шкідливих наслідків протиправної поведінки, забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення та притягнення винного до адміністративної, а у виняткових випадках – до кримінальної відповідальності [11, с. 17].

С. В. Ківалов такі заходи визначив як примусове припинення протиправних дій, що мають ознаки адміністративної провини, спрямоване на недопущення негативних наслідків і забезпечення застосування до винної особи адміністративного стягнення, а у виняткових випадках – і карного покарання. Ці заходи умовно можна розділити на дві групи: загального й спеціального призначення [12, с. 295].

Усе це дає змогу визначити *адміністративні заходи припинення порушень у сфері будівництва як примусове зупинення правопорушень та попередження можливих шкідливих наслідків і забезпечення застосування щодо порушника адміністративних стягнень.* Вони є найчисленніші та найрізноманітніші з усіх адміністративно-примусових заходів – характеризуються насамперед тим, що їх застосування спричиняється реальною протиправною (в тому числі об'єктивно протиправною) ситуацією і починається в момент, коли вона досягла певного розвитку, тобто коли використання запобіжних заходів стає вже

неефективним або зовсім марним, а головним критерієм розмежування та визначення характеру того чи іншого заходу має бути мета його застосування та факт наявності чи відсутності протиправних дій з боку окремих осіб.

На сьогодні Закон України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності» (1994 р.) у ст. 2 закріплює перелік дій, вчинення яких визнається правопорушенням у сфері містобудівної діяльності. У той же час, відповідальність фізичних осіб за правопорушення у сфері містобудівної діяльності регламентується ст. 96, 96-1, 188-42 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) (1984 р.). Вказаними положеннями затверджено перелік дій, вчинення яких визнається правопорушенням. Однак, в будівництві відповідальність не обмежується порушенням лише вимог містобудівного законодавства, а може наставати також у разі недотримання законодавчих положень в інших сферах, що частково регламентують будівельну діяльність, залежно від статусу об'єктів, виду робіт, конкретних суб'єктів тощо, а в умовах хаотичної забудови спостерігається загрозлива тенденція зростання кількості правопорушень у сфері будівельної діяльності.

Так, В. Б. Авер'янов визначає адміністративно-правову відповідальність як різновид юридичної відповідальності, що являє собою сукупність адміністративних правовідносин, які виникають у зв'язку із застосуванням уповноваженими органами (посадовими особами) до осіб, що вчинили адміністративний проступок, передбачених нормами адміністративного права особливих санкцій – адміністративних стягнень [13, с. 87]. Вважаємо, що це визначення не повністю розкриває всього змісту адміністративно-правової відповідальності, адже не передбачає такі важливі ознаки, як застосування до винної особи санкцій у межах і порядку, встановлених чинним законодавством. Саме порушення меж або порядку може призвести до перевищення повноважень та неможливості захисту порушеного, невизнаного та оспорюваного права.

І. С. Гриценко зазначає, що адміністративна відповідальність як різновид правової відповідальності – це специфічна форма негативного реагування з боку держави в особі її компетентних органів на відповідну категорію протиправних проявів (передусім адміністративних проступків), згідно з якою особи, які скоїли правопорушення, повинні дати відповідь перед повноважними державними органами за свої неправомірні дії та понести за це адміністративні стягнення у встановле-

ному законом порядку [14, с. 47]. Зазначена наукова позиція не враховує, що негативне реагування держави може здійснюватися не лише компетентними органами, а й безпосередньо службовими (посадовими) особами.

С. В. Ківалов вважає, що юридична відповідальність є реалізацією правової норми, причому підставою є зобов'язання. Тобто юридична відповідальність це звичайне зобов'язання, але таке, що виконується в примусовому порядку [12, с. 425]. Ширше визначення надає Т. О. Коломоєць, яка формулює адміністративну відповідальність як різновид юридичної відповідальності, специфічну форму негативного реагування з боку держави в особі уповноважених органів на відповідну категорію протиправних діянь (насамперед адміністративних проступків), а особи, які вчинили зазначені правопорушення, повинні відповісти перед уповноваженим державним органом за свої неправомірні дії та понести адміністративне стягнення у встановлених законом формах і порядку [15, с. 65]. Проте науковець зводить адміністративно-правову відповідальність лише до адміністративного стягнення, тим самим обмежуючи дефініцію адміністративної відповідальності.

Заслугує уваги і точка зору Д. М. Лук'янца, відповідно до якої юридична відповідальність – це регламентована правовими нормами реакція з боку уповноважених суб'єктів на діяння фізичних або юридичних осіб (колективних суб'єктів), що проявляються в недотриманні встановлених законом заборон, невиконанні встановлених законом обов'язків, порушенні цивільно-правових зобов'язань, нанесенні шкоди або завдання збитків і виражена в застосуванні до осіб, які вчинили такі діяння засобів впливу, що тягнуть за собою позбавлення особистого,

майнового або організаційного характеру [16, с. 15].

Тому, адміністративну відповідальність у сфері будівництва доцільно визначити як вид юридичної відповідальності, що полягає у реакції уповноважених правоохоронних, наглядових та контрольно-ревізійних органів внаслідок учинення адміністративних правопорушень у сфері будівництва, у вигляді застосування заходів адміністративного примусу – адміністративних стягнень передбачених ст. 96, 96-1, 188-42 КУпАП та ст. 2 Закону України «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності», які є мірою відповідальності, правовим наслідком адміністративного правопорушення. Вона застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Таким чином, підбиваючи підсумки статті наголосимо, що адміністративні заходи запобігання правопорушенням у сфері будівництва – це заходи адміністративного примусу спрямовані для недопущення протиправних дій і негативних наслідків, або їх мінімізації; переривання протиправної поведінки, припинення розпочатого або вже вчиненого протиправного діяння, що посягає на встановлений порядок будівництва та проведення будівельних робіт; забезпечення провадження в справах про адміністративні проступки; покарання осіб, які вчинили адміністративні правопорушення. Такі заходи адміністративного примусу у сфері будівництва доцільно поділити на: заходи адміністративного попередження, заходи адміністративного припинення, адміністративні стягнення (відповідальність).

Література:

1. Черней А. В. Адміністративна відповідальність під час здійснення державних закупівель : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2015. 189 с.
2. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: навч. посіб. Київ: Атіка, 2008. 624 с.
3. Бугайчук К. Л. Адміністративні проступки: сутність та організаційно-правові заходи їх профілактики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.07. Харків. 2002. 19 с.
4. Савицький, О. В. Адміністративна відповідальність у сфері архітектурно-будівельної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2017. 191 с.
5. Берлач А. І. Адміністративне право України : навч. посіб. Київ : Університет «Україна», 2005. 472 с.
6. Голосніченко І. П., Стахурський М. Ф., Золотарьова Н. І. Адміністративне право України: основні поняття : навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. І. П. Голосніченка. К. : ГАН, 2005. 232 с.
7. Голосніченко І. П. Адміністративне право України: основні поняття. Загальна та основна частина : навч. посіб. Київ, 2005. 231 с.
8. Комзюк А. Т. Державно-владний аспект адміністративного примусу. *Вісник Академії правових наук*. Харків, 2000. № 4. С. 129–137.
9. Коломоєць Т. О., Лютіков П. С., Меліхова О. Ю. Адміністративне право України : підручник. Київ, 2012. 528 с.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 7 груд. 1984 р. № 8073-Х. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

11. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу у правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія. Харків : Нац. університет внутр. справ, 2002. 336 с.

12. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Юридична література, 2003. 896 с.

13. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник: в 2 т. / редкол.: В. Б. Авер'янов та ін. К. : Юридична думка, 2004. Т. 1 : Загальна частина. 2004. 584 с.

14. Грищенко І. С. Формування наукових поглядів щодо інституту адміністративної відповідальності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2008. № 1. С. 45–50.

15. Коломоєць Т. О. Структура адміністративної відповідальності: сучасний доктринальний погляд. *Підприємництво, господарство і право*. 2002. № 4. С. 65–66.

16. Лук'янець Д. М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. 136 с.

References:

1. Cherniei A. V. *Administrativna vidpovidalnist pid chas zdiisnennia derzhavnykh zakupivel* [Administrative responsibility in public procurement]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Zaporizhzhia, 2015. 189 s. [in Ukrainian].

2. Stetsenko S. H. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: navch. posib. Kyiv: Atika, 2008. 624 s. [in Ukrainian].

3. Buhaichuk K. L. *Administrativni prostupky: sutnist ta orhanizatsiino-pravovi zakhody yikh profilaktyky* [Administrative violations: essence and organizational and legal measures for their prevention]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. 12.00.07. Kharkiv. 2002. 19 s. [in Ukrainian].

4. Savytskyi, O. V. *Administrativna vidpovidalnist u sferi arkhitekturno-budivelnoi diialnosti* [Administrative responsibility in the field of architectural and construction activities]: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kyiv, 2017. 191 s. [in Ukrainian].

5. Berlach A. I. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: navch. posib. Kyiv : Universytet «Ukraina», 2005. 472 s. [in Ukrainian].

6. Holosnichenko I. P., Stakhurskyi M. F., Zolotarova N. I. *Administrativne pravo Ukrainy: osnovni poniattia* [Administrative law of Ukraine: basic concepts]: navch. posib. / za zah. red. d-ra yuryd. nauk, prof. I. P. Holosnichenka. K. : HAN, 2005. 232 s. [in Ukrainian].

7. Holosnichenko I. P. *Administrativne pravo Ukrainy: osnovni poniattia. Zahalna ta osnovna chastyna* [Administrative law of Ukraine: main concepts. General and main part]: navch. posib. Kyiv, 2005. 231 s. [in Ukrainian].

8. Komziuk A. T. *Derzhavno-vladnyi aspekt administrativnoho prymusu* [State-imperious aspect of administrative coercion]. *Visnyk Akademii pravovykh nauk*. Kharkiv, 2000. № 4. S. 129–137. [in Ukrainian].

9. Kolomoiets T. O., Liutikov P. S., Melikhova O. Yu. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: pidruchnyk. Kyiv, 2012. 528 s. [in Ukrainian].

10. *Kodeks Ukrainy pro administrativni pravoporushennia* [Code of Ukraine on Administrative Offenses]: *Zakon vid 7 hrud. 1984 r. № 8073-X*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> [in Ukrainian].

11. Komziuk A. T. *Zakhody administrativnoho prymusu u pravookhoronni diialnosti militsii: poniattia, vydy ta orhanizatsiino-pravovi pytannia realizatsii* [Administrative coercive measures in police law enforcement: concept, types and organizational and legal issues of implementation]: monohrafiia. Kharkiv : Nats. universytet vnutr. sprav, 2002. 336 s. [in Ukrainian].

12. *Administrativne pravo Ukrainy* [Administrative law of Ukraine]: pidruchnyk / za zah. red. S. V. Kivalova. Odessa: Yurydychna literatura, 2003. 896 s. [in Ukrainian].

13. *Administrativne pravo Ukrainy. Akademichni kurs* [Administrative law of Ukraine. Academic course]: pidruchnyk: v 2 t. / redkol.: V. B. Averianov ta in. K. : Yurydychna dumka, 2004. T. 1 : Zahalna chastyna. 2004. 584 s. [in Ukrainian].

14. Hrytsenko I. S. *Formuvannia naukovykh pohliadiv shchodo instytutu administrativnoi vidpovidalnosti* [Formation of scientific views on the institution of administrative responsibility]. *Visnyk Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. 2008. № 1. S. 45–50 [in Ukrainian].

15. Kolomoiets T. O. *Struktura administrativnoi vidpovidalnosti: suchasnyi doktrynalnyi pohliad* [The structure of administrative responsibility: a modern doctrinal view]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2002. № 4. S. 65–66. [in Ukrainian].

16. Lukianets D. M. *Instytut administrativnoi vidpovidalnosti: problemy rozvytu* [Institute of Administrative Responsibility: Development Problems]: monohrafiia. Kyiv : Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho NAN Ukrainy, 2001. 136 s. [in Ukrainian].